

*Тогобицька В.Д. – докторант Навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України.*

*Tohobytska V.D. – doctoral student of Training Research and Production Center of
the National university of civil defence of Ukraine.*

ГЕНЕЗА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

GENESIS OF DIGITAL TRANSFORMATION OF PUBLIC GOVERNANCE OF SOCIO-ECONOMIC RISKS IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION.

Статтю присвячено дослідженню та обґрунтуванню особливостей становлення та розвитку державного управління соціально-економічних ризиків в умовах діджиталізації крізь призму цифрової трансформації.

Акцентовано увагу на тому, що цифрова економіка задає вектор, по якому будуть розвиватися соціально-економічні системи на довгострокову перспективу, що викликає необхідність дослідження і всебічного аналізу процесів цифрової трансформації, особливо з позицій становлення та розвитку державного управління соціально-економічних ризиків в умовах діджиталізації. Якщо раніше такі постулати вважалися пріоритетом для окремих інноваційних компаній, то сьогодні цифрова трансформація стала масовим явищем, а відповідні проекти – життєво важливими для успіху не тільки окремих підприємств, але також регіонів і держави в цілому. При цьому, сама трансформація тісно пов'язана з тенденцією діджиталізації соціально-економічних систем і багато в чому реалізується за її прямого та опосередкованого сприяння. Причому цей взаємозв'язок і механізм її здійснення залишаються недостатньо вивченими, що обумовлює потребу в розвитку інструментарію її виявлення, оцінки та управління нею.

Зроблено висновок, що в якості основного інструменту цифрової трансформації і формування нової моделі функціонування в умовах цифровізації економіки в рамках методології цифрової трансформації соціально-економічних систем нами пропонується прийняти концепцію цифрових платформ. Тоді, виходячи з прийнятих установок, модель організації

соціально-економічної системи, що відображає взаємозв'язок елементів зовнішнього і внутрішнього середовища організації в умовах цифровізації економіки може бути представлена такою метою як підвищення ефективності взаємодії всіх зацікавленими сторін (бізнесу, науки, держави, громадських організацій) на основі об'єднання потенціалів всіх учасників для стимулювання взаємовигідного інноваційного розвитку трансформованих систем, створення центрів компетенції, формування економіки майбутнього, постійного технологічного оновлення, підвищення глобальної конкурентоспроможності соціально-економічної системи країни в цілому.

Ключові слова: державне управління, соціально-економічні ризики, діджиталізація, механізми державного управління, цифрова трансформація.

The article is devoted to the study and substantiation of the peculiarities of the formation and development of public management of socio-economic risks in the context of digitalization through the prism of digital transformation.

Emphasis is placed on the fact that the digital economy sets the vector by which socio-economic systems will develop in the long run, which necessitates research and comprehensive analysis of digital transformation processes, especially from the standpoint of formation and development of public socio-economic risks in digitalization. If earlier such postulates considered a priority for individual innovative companies, today digital transformation has become a mass phenomenon, and relevant projects are vital for the success not only of individual enterprises, but also of regions and the state as a whole. At the same time, the transformation itself related to the trend of digitalization of socio-economic systems and realized with its direct and indirect assistance. Moreover, this relationship and the mechanism of its implementation remain insufficiently studied, which necessitates the development of tools for its detection, evaluation and management.

It concluded that as the main tool of digital transformation and the formation of a new model of functioning in the digitalization of the economy within the methodology of digital transformation of socio-economic systems, we propose to adopt the concept of digital platforms. Then, based on the accepted settings, the model of socio-economic system, reflecting the relationship of elements of the external and internal environment of the organization in the context of digitalization of the economy can be represented as improving the interaction of all stakeholders (business, science, government, etc.) based on combining the potentials of all participants to stimulate mutually beneficial innovative development of transformed systems, creating centers of competence, shaping the economy of the future, constant

technological renewal, increasing the global competitiveness of the socio-economic system as a whole.

Keywords: public administration, socio-economic risks, digitalization, mechanisms of public administration, digital transformation.

Постановка проблеми. Цифрова економіка задає вектор, по якому будуть розвиватися соціально-економічні системи на довгострокову перспективу, що викликає необхідність дослідження і всебічного аналізу процесів цифрової трансформації, особливо з позицій становлення та розвитку державного управління соціально-економічних ризиків в умовах діджиталізації. Якщо раніше такі постулати вважалися пріоритетом для окремих інноваційних компаній, то сьогодні цифрова трансформація стала масовим явищем, а відповідні проекти – життєво важливими для успіху не тільки окремих підприємств, але також регіонів і держави в цілому. При цьому, сама трансформація тісно пов'язана з тенденцією діджиталізації соціально-економічних систем і багато в чому реалізується за її прямого та опосередкованого сприяння. Причому цей взаємозв'язок і механізм її здійснення залишаються недостатньо вивченими, що обумовлює потребу в розвитку інструментарію її виявлення, оцінки та управління нею.

Аналіз вітчизняної і зарубіжної практики, а також теоретичних досліджень показує, що діджиталізація і цифрова трансформація соціально-економічних систем здійснюються на основі цифрових платформ, інтегруючих господарські, соціальні та технологічні процеси, які формують цифрові сервісні екосистеми. У зв'язку з цим, виникає новий інститут, нова категорія бізнес-структур сфери послуг – сервісні інтегратори, роль яких у прогресивному економічному розвитку істотно зростає, але механізми їх функціонування, способи управління, мережевої сервісної взаємодії з іншими економічними суб'єктами, а також багато інших питань залишаються недостатньо вивченими, що й зумовило предмет представленої дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-прикладні аспекти окремих напрямків даної проблематики не оминали увагою вітчизняних науковців, але вчені, або досліджували питання державного управління в цілому (наприклад, В. Бідак, Ю. Бондаренко, В. Гайдуцький, О. Палій, В. Скуратівський та інші), або ж намагалися опанувати особливості державного управління соціально-економічних систем (наприклад, А. Помаза Пономаренко, О. Новікова, С. Робок, Ю. Саєнко, О. Сидорчук, тощо).

Водночас, питання пов'язані із генезою цифрової трансформації

державного управління соціально-економічних ризиків в умовах діджиталізації, ще не отримали належного теоретико-прикладного обґрунтування та дослідження, що також пов'язано й із мінливістю вітчизняного законодавства, його постійним оновленням та наповненням, а також швидким інноваційно-діджиталізаційним процесом.

Внаслідок чого **метою** даної статті є наукове обґрунтування та дослідження проблематики цифрової трансформації державного управління соціально-економічних ризиків в умовах діджиталізації.

Виклад основного матеріалу. Сучасні зміни в економіці кардинально змінюють підходи до управління господарськими процесами. Цифрова трансформація господарюючих суб'єктів і відповідних органів влади, як соціально-економічних систем, в сукупності забезпечує основу формування цифрової економіки, при цьому прискорюються процеси діджиталізації господарської діяльності. В той же час, існують різні погляди на розуміння сутності поняття «цифрова трансформація», так і на визначення трансформаційних ефектів. На нашу думку, формат цифрової трансформації, її швидкість і ефекти не можуть бути однаковими для всіх економічних агентів, проте, єдина методологія і деякий набір рекомендацій універсального характеру по перетворенню соціально-економічних систем за допомогою цифрової трансформації, формують наукову основу успішності і результативності переходу до цифрової економіки, в тому числі, з урахуванням наростання тенденції цифровізації.

Ключовими аспектами методології наукового пізнання є об'єкт і предмет дослідження, мета і завдання, принципи і наукові походи, засоби і методи дослідження. З огляду на представлену тезу постає очевидним, що цифрова трансформація, в нашому розумінні, передбачає повне перетворення соціально-економічної системи, її концепції та форми функціонування, що виводить цілепокладання в розряд вкрай складних, особливо важливих і відповідальних завдань, що вимагають пильної уваги і наукового обґрунтування [1, с. 74-75].

Важливо відзначити, що з одного боку мета цифрової трансформації виступає як наслідок існуючих потреб суспільства і держави у цифровій економіці, з іншого боку – вибір мети, суто суб'єктивний і визначається особами або колективом осіб, в чийй компетенції знаходиться вирішення даного завдання. Виходячи з цього, при визначенні мети тієї чи іншої соціально-економічної системи (країна в цілому, регіон або галузь, фірма чи об'єднання фірм), необхідно найбільш гармонійно поєднувати бізнес інтереси і стратегічні орієнтири розвитку, потреби суспільства та інтереси держави [2, с. 25].

У зв'язку з цим, нами пропонується використовувати наступне формулювання у визначенні мети цифрової трансформації, а саме як створення умов для системного перетворення формату функціонування соціально-економічних систем і придбання ряду конкурентних переваг, здатних забезпечити трансформованою систему будь-якого рівня стійкіше і ефективніше функціонування в умовах цифрової економіки на основі максимального використання потенціалу всебічного впровадження цифрових технологій і формування єдиного цифрового простору.

Водночас, визначення об'єкта цифрової трансформації в умовах цифровізації економіки є наступним основним аспектом методології наукового пізнання. На нашу думку, об'єктом цифрової трансформації є соціально-економічні системи будь-якого рівня, які здійснюють перетворення концепції і формату свого функціонування за допомогою окремих елементів бізнес-системи в цифровому просторі і на цифрову взаємодію.

Наступним елементом методології дослідження цифрової трансформації соціально-економічних систем є підходи, які являють собою ракурс наукового пізнання, що визначає спрямованість дослідження, зокрема основними підходами до цифрової трансформації є процесний, галузевий і технологічний. Процесний підхід до цифрової трансформації виходить з представлення соціально-економічної системи (підприємства, організації, компанії, холдинги). В основі галузевого підходу до цифрової трансформації лежить вивчення міжгалузевих зв'язків трансформованою системи з іншими галузями.

Технологічний підхід до цифрової трансформації, як очевидно з назви, бере за основу сукупність технологій, впровадження та реалізація яких забезпечить трансформованою систему в контексті переходу у цифрове середовище. В той же час, на думку окремих вчених в якості ключових технологічних трендів цифрової трансформації економічних систем можна виділити такі як: технології промислового розвитку на основі впровадження інтелектуальних датчиків і виробничі лінії; хмарні технології на основі перетворення на розподілені ресурси систем зберігання інформації та проведення обчислень; технології великих даних і неструктурованої інформації з особистих джерел для формування аналітики; технології цифрового виробництва на основі комп'ютерного проектування і моделювання технологічних процесів, об'єктів, виробів на всіх етапах життєвого циклу від ідеї до експлуатації [3, с. 106].

В рамках формування методології цифрової трансформації соціально-економічних систем, ключові напрямки і проєкти, спираючись на думку

експертів, розділимо на дві великі групи: системні і наскрізні проекти. До системних проектів, відносять проекти, в рамках яких цифровій трансформації піддаються соціально-економічні системи різних секторів економіки, тоді як наскрізні орієнтовані на цифрову трансформацію.

Більше того, сучасний етап розвитку світового суспільства характеризується парадигмою вияву, переродження й необхідності оцінювання ризиків (внутрішніх та зовнішніх), глобалізації знань тощо. З огляду на це економічна безпека виступає інтеграційною формою вираження життєдіяльності та життєстійкості соціально-економічних систем і має розглядатися як обов'язковий компонент політики забезпечення загальнонаціональної безпеки, зокрема й України [4, с. 128].

Наскрізні проекти цифровій трансформації соціально-економічних систем поділяють на такі основні групи: створення цифрових ресурсів в рамках інтегрованої інформаційної системи; розробка механізмів підтримки розвитку цифрових платформ; створення умов для розвитку ринку цифрових платформ і цифрових послуг. В контексті методології цифрової трансформації соціально-економічних систем необхідно також сформулювати і розглянути основні трансформаційні інструменти, за допомогою яких здійснюються перетворення існуючих концепцій і форм функціонування соціально-економічних систем і формування нової моделі. У зв'язку з чим, одним з пріоритетних предметів дослідження та аналізу постають бізнес-процеси, оскільки безпосередньо опис бізнес-процесу – це єдиний спосіб змодельовати майбутній стан економічної системи, що дозволить отримати уявлення про те як вона буде функціонувати після впровадження трансформаційних технологій. Таким чином, в результаті відбувається віртуальна інтеграція, створення мережевої моделі бізнесу, яка передбачає формування єдиних інформаційних просторів і інструментів координації внутрішніх процесів різних підприємств та організацій без їх об'єднання на корпоративній основі.

Таким чином, в якості основного інструменту цифрової трансформації і формування нової моделі функціонування в умовах цифровізації економіки в рамках методології цифрової трансформації соціально-економічних систем нами пропонується прийняти концепцію цифрових платформ. Тоді, виходячи з прийнятих установок, модель організації соціально-економічної системи, що відображає взаємозв'язок елементів зовнішнього і внутрішнього середовища організації в умовах цифровізації економіки може бути представлена такою метою як підвищення ефективності взаємодії всіх зацікавленими сторін (бізнесу, науки, держави, громадських організацій) на основі об'єднання

потенціалів всіх учасників для стимулювання взаємовигідного інноваційного розвитку трансформованих систем, створення центрів компетенції, формування економіки майбутнього, постійного технологічного оновлення, підвищення глобальної конкурентоспроможності соціально-економічної системи країни в цілому.

Більше того, саме цифрові платформи мають велику можливість для постійного розширення своєї діяльності за рахунок спрямування її на обслуговування багатьох функцій та сфер суспільно-державного життя. А у відповідності до програми розвитку «Україна 2030Е» закріплено, що проблеми, які перешкоджають розвитку в Україні цифрових трендів та трансформації української економіки в цифрову це інституційні (низька включеність державних установ щодо реалізації Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства, невідповідність профільного законодавства глобальним викликам та можливостям (прогресивні розроблені законопроекти досі не стали законами); інфраструктурні (низький рівень покриття території країни цифровими інфраструктурами, відсутність окремих цифрових інфраструктур, нерівний доступ громадян до цифрових технологій та нових можливостей (цифрові розриви); екосистемні (слабка державна політика щодо стимулів та заохочень розвитку інноваційної економіки, незрілий ринок інвестиційного капіталу, дефіцит висококваліфікованих кадрів для повноцінного розвитку цифрової економіки та цифровізації взагалі) тощо [5].

Висновки. Таким чином, залишаючи місце для подальших досліджень і наукової дискусії, вважаємо, що становлення та розвиток державного управління соціально-економічних ризиків в умовах діджиталізації крізь призму цифрової трансформації ускладнюється через об'єктивні (насамперед комплексний характер відносин у зазначеній галузі) та суб'єктивні (відсутність стратегічних документів, які б слугували основою для розвитку та вдосконалення законодавства у даній сфері) детермінанти, що вимагає подальших наукових досліджень та узагальнень.

Список використаних джерел

1. Бодров В. Г. Державне управління у фінансово-економічній сфері : навч.-метод. матеріали. Київ : НАДУ, 2013. 88 с.
2. Авер'янов В. Б. Державне управління в Україні : навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 1998. 350 с.
3. Коляденко С. В. Цифровая экономика: предпосылки и этапы становления. *Экономика. Финансы. Менеджмент*. 2016. № 6. С. 106-107.

4. Помаза-Помаренко А. Л. Механізм державного управління безпекою соціально-економічних систем регіонів. *Інвестиції: практика та досвід. Державне управління*. № 6/2015. С. 128-131.

5. Країна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою.

References

1. Bodrov, V. G. Public administration in the financial and economic sphere: teaching method [Derzhavne upravlinnja u finansovo-ekonomichnij sferi : navch.-metod. materialy]. Kyiv, 2013. Print.

2. Aver'janov, V. B. Public administration in Ukraine: textbook [Derzhavne upravlinnja v Ukraïni : navch. Posibnik]. Kyiv, 1998. Print.

3. Koljadenko, S. V. "Digital economy: prerequisites and stages of formation [Cifrovaja jekonomika: predposylki i jetapy stanovlenija] ". *Jekonomika. Finansy. Menedzhment*. (6). (2016): 106-107.

4. Pomaza-Pomarenko, A. L. "Mechanism of state management of security of socio-economic systems of regions [Mehanizm derzhavnogo upravlinnja bezpekoju social'no-ekonomichnih sistem regioniv] ". *Investments: practice and experience. Governance*. (6). (2015): 128-131.

5. Country 2030E – a country with a developed digital economy.